

БОРотьБА З КОрУПЦією В ОРГАНХ МіСЦЕВОГО САМОВРядУВАННЯ: ПРАВОВі ПЕРЕДУМОВі ТА ШЛЯХИ ПОДОЛАННЯ

Кохан О.І.,
*аспірант кафедри адміністративно-правових дисциплін
Інституту права
Львівського державного університету внутрішніх справ*

Кохан О.І. Боротьба з корупцією в органах місцевого самоврядування: правові передумови та шляхи подолання.

У науковій статті досліджується проблема корупції в органах місцевого самоврядування України та надаються пропозиції щодо її запобігання та подолання. У статті акцентовано на розгляді причин та механізмів формування корупційних практик на місцевому рівні, вказуючи на недостатню прозорість та відкритість владних процесів, нестабільність у владних структурах та політичні впливи як ключові фактори, що сприяють поширенню корупції.

Однією з основних рекомендацій є необхідність забезпечення консистентності та стабільності правового регулювання. Вважаємо, що закони та нормативно-правові акти повинні бути відповідно оновлені та адаптовані до змін у суспільстві, а також доступні та зрозумілі для всіх громадян, що є важливим фактором у запобіганні корупції.

Активна участь громадськості у контролі за діяльністю владних структур також визнається як ефективний механізм боротьби з корупцією. Громадські організації, активісти та журналісти можуть виступати як важливі сторони, які відстежують діяльність органів влади та сприяють виявленню корупційних фактів.

Крім того, впровадження електронного управління та звітності може значно підвищити прозорість та відкритість у діяльності органів місцевого самоврядування та сприяти виявленню та запобіганню корупційних практик.

Важливим аспектом боротьби з корупцією є роль антикорупційних органів та міжнародних партнерів. Наприклад, Національне агентство з питань запобігання корупції (НАЗК) в Україні здійснює контроль за фінансовою діяльністю посадових осіб, включаючи представників органів місцевого самоврядування. Міжнародні організації та програми, такі як Європейська комісія, Міжнародний валютний фонд (МВФ) та Всесвітній банк, надають фінансову та технічну підтримку у впровадженні антикорупційних заходів на місцевому рівні.

Досягнення прогресу у боротьбі з корупцією в органах місцевого самоврядування потребує системного підходу до удосконалення правового регулювання та активної участі громадянства. Забезпечення доступності та прозорості інформації про діяльність місцевих органів влади, впровадження механізмів звітності та відповідальності, а також підвищення рівня правової культури серед громадян є ключовими чинниками успішної боротьби з корупцією.

Отже, аналізуючи політико-правові та соціальні передумови корупції в органах місцевого самоврядування, стаття робить акцент на необхідності комплексних заходів з удосконалення правового регулювання, залучення громадськості та міжнародних партнерів у процес боротьби з цим негативним явищем. Тільки через спільні зусилля можна досягти значного зменшення рівня корупції та забезпечити покращення демократичного управління на місцевому рівні в Україні.

Ключові слова: корупція, правові передумови, прозорість, відкритість, антикорупційні заходи, правове регулювання, громадськість, електронне управління, прозорість інформації.

Kokhan O.I. Fighting corruption in local self-government bodies: legal prerequisites and ways to overcome.

The scientific article explores the issue of corruption in the local self-government bodies of Ukraine and provides suggestions for its prevention and eradication. The article emphasizes examining the

reasons and mechanisms for the formation of corrupt practices at the local level, pointing to insufficient transparency and openness in governmental processes, instability in governance structures, and political influences as key factors contributing to the spread of corruption.

One of the main recommendations is the necessity of ensuring consistency and stability in legal regulation. It is believed that laws and regulatory acts should be appropriately updated and adapted to changes in society, as well as accessible and understandable to all citizens, which is an important factor in preventing corruption.

The active participation of the public in monitoring the activities of governmental structures is also recognized as an effective mechanism for combating corruption. Civil society organizations, activists, and journalists can act as important parties tracking the activities of authorities and contributing to the detection of corrupt practices.

Furthermore, the implementation of electronic governance and reporting can significantly enhance transparency and openness in the activities of local self-government bodies and contribute to the detection and prevention of corrupt practices.

An important aspect of combating corruption is the role of anti-corruption agencies and international partners. For example, the National Agency on Corruption Prevention (NACP) in Ukraine oversees the financial activities of officials, including representatives of local self-government bodies. International organizations and programs, such as the European Commission, the International Monetary Fund (IMF), and the World Bank, provide financial and technical support for the implementation of anti-corruption measures at the local level.

Achieving progress in combating corruption in local self-government bodies requires a systematic approach to improving legal regulation and active citizen participation. Ensuring accessibility and transparency of information about the activities of local authorities, implementing mechanisms of accountability, and increasing the level of legal literacy among citizens are key factors in successfully combating corruption.

Therefore, by analyzing the political, legal, and social prerequisites of corruption in local self-government bodies, the article emphasizes the necessity of comprehensive measures to improve legal regulation, engage civil society, and involve international partners in the fight against this negative phenomenon. Only through joint efforts can significant reduction of corruption levels be achieved and improvement of democratic governance at the local level in Ukraine be ensured.

Key words: corruption, legal preconditions, transparency, openness, anti-corruption measures, legal regulation, public participation, electronic governance, information transparency.

Постановка проблеми. Сучасна Україна, як і багато інших країн світу, стикається з проблемою корупції на різних рівнях влади. Одним з основних аспектів, де корупція має потужний вплив, є органи місцевого самоврядування. Корупційні практики в цих органах часто виходять за межі лише фінансових маніпуляцій, охоплюючи ширший спектр порушень, від політичного впливу до порушення прав людини. Для розуміння цього явища необхідно детально розглянути політико-правові та соціальні передумови, що лежать в основі корупційних проявів у місцевому самоврядуванні.

Отже, у статті ми зосередимося на правових передумовах формування корупції в органах місцевого самоврядування.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Питання корупції, її природи, причини та шляхи подолання завжди займали і займають належне місце у наукових дослідженнях. Різні аспекти вивчення та розв'язання цієї проблеми висвітлено у працях В. Авер'янова, О. Андрійко, О. Бандурки, А. Гайдука, В. Гарашука, В. Гіжевського, Р. Калюжного, М. Камлика, С. Ківалова, А. Комзюка, В. Марчука, М. Мельника, Є. Невмержицького, О. Негодченка, С. Рогульського. Окремо слід виділити праці останніх років таких вчених, як Є. Алісов, Б. Головкін, В. Белєвцева, О. Клок, С. Лукашевич, В. Мартиновський, В. Настюк, М. Романов, М. Хавронюк, О. Шевчук, у яких висвітлюється сучасний стан справ у сфері запобігання корупції.

Метою статті є визначення факторів, які сприяють поширенню корупції в органах місцевого самоврядування.

Розглянувши основні з цих передумов можна зрозуміти корені та механізми формування корупційних практик на місцевому рівні, а також визначити шляхи їх подолання та запобігання. Аналіз корупційних аспектів дозволить розробити ефективні стратегії боротьби з корупцією в

органах місцевого самоврядування та сприятиме покращенню якості демократичного управління на місцевому рівні в Україні.

Виклад основного матеріалу. На думку В. Трепака, визначальною ознакою корупції є її належність до соціальних явищ. Корупція є породженням соціуму та відносин у ньому, коли відокремлення управлінських функцій у різних сферах (господарських, громадських тощо) породжує в посадовій особі можливість розпоряджатися ресурсами, приймати рішення не в інтересах цього самого суспільства, а виходячи зі своїх корисливо-егоїстичних мотивів [6, с. 109–110].

В суспільстві домінує думка, що саме однією з головних причин корупції є бідність, тобто безбідності не було б і корупції. Та чи це насправді так? Бідність і корупція стали сьогодні головною національною загрозою будь-якої країни. А для сучасної України бідність стала не тільки хронічним явищем, визначаючи спосіб життя більшої частини населення, але і фактором поляризації суспільства, його поділу на дуже заможних і дуже бідних при катастрофічному зменшенні середнього про шарку суспільства [1, с. 311].

Основними передумовами, які сприяють поширенню корупції в органах місцевого самоврядування є соціальні, економічні, політичні, правові та інші процеси і явища, які існують на загально-соціальному рівні, у тому числі, у формі соціальних протиріч, та не маючи своєчасного і належного вирішення, створюють детерміністичне підґрунтя корупції. Вони зумовлюють виникнення та розвиток чинників, що стають безпосередніми причинами та умовами корупційних діянь [4, с. 22].

Більшість дослідників корупції в Україні, аналізуючи вплив політичних факторів, констатують, що «саме ця частина соціальних передумов у більшості випадків становить детерміністичне підґрунтя для корупції в сучасний період». Серед них можна виділити найбільш вагомі: прорахунки в політиці реформування української держави і суспільства (помилкова ідеологія реформ); гальмування назрілих політичних процесів, що призвело до незавершеності формування політичної системи та повільного розвитку політичної структури та свідомості суспільства; політичну нестабільність, яка проявляється у нестабільності існуючих політичних інститутів; дисбаланс функцій та повноважень гілок влади; нерішучість і непослідовність у проведенні суспільних перетворень; безсистемне і нерішуче впровадження демократичних засад у різні сфери суспільного життя; відсутність ефективного контролю за діяльністю вищих посадових осіб виконавчої гілки влади, у тому числі керівників правоохоронних структур; відсутність належної політичної волі щодо системної протидії корупції; недостатня визначеність, непослідовність і неналежна наукова обґрунтованість антикорупційної політики; відсутність співпраці між державними органами і незалежними громадськими формуваннями з метою активізації громадськості на боротьбу з корупцією [2, с. 14].

Під час розвитку суспільства, корупція розвивається відповідаючи провідним процесам в економіці, політиці, інших галузях соціального життя. Особливо очевидний цей процес у даний час, коли світове співтовариство інтенсивно інтегрується, а глобалізація стала природною ознакою не тільки міждержавних відносин і економічної діяльності, але і життя якщо не кожного представника людства, то всіх соціальних груп, категорій населення поза залежністю від території їхнього проживання. Корупція в міжнародному співробітництві здійснюється при створенні підприємств за участю іноземного капіталу, при реалізації інвестиційних проектів і приватизації державної власності, при вирішенні проблем розділу ринків для збуту продукції й в інших формах [3, с. 72-73].

Соціальні, економічні, політичні, правові та інші процеси і явища, які існують на загально-соціальному рівні, у тому числі, у формі соціальних протиріч, і не маючи своєчасного і належного вирішення, створюють детерміністичне підґрунтя корупції. Вони зумовлюють виникнення та розвиток чинників, що стають безпосередніми причинами та умовами корупційних діянь [4, с. 22].

Оскільки корупція є явищем за своєю сутністю багатограним, слід приділити значну увагу детермінантам, що впливають на її появу, існування, розвиток. Політичний аспект корупції проявляється у тому, що корупція і політика – явища взаємопов'язані. Корупція безпосередньо пов'язана зі здійсненням публічної влади у всіх сферах соціального життя, а тому впливає на підготовку і реалізацію політичних рішень. У свою чергу політика, яку проводить держава як у сфері протидії корупції, так і в інших сферах, впливає на стан, структуру і динаміку корупції. Корупція як явище не може існувати за межами влади. Вихідним моментом корумпованих відносин є наявність у суб'єкта корупції владних повноважень [5, с. 129].

Оскільки корупція є явищем за своєю сутністю багатограним, слід приділити значну увагу детермінантам, що впливають на її появу, існування та розвиток. Політичний аспект корупції проявляється у тому, що корупція і політика – явища взаємопов'язані. Корупція безпосередньо пов'язана зі здійсненням публічної влади у всіх сферах соціального життя, а тому впливає на підготовку та реалізацію політичних рішень. У свою чергу політика, яку проводить держава як у сфері протидії корупції, так і в інших сферах, впливає на стан, структуру та динаміку корупції. Корупція як явище не може існувати за межами влади. Вихідним моментом корумпованих відносин є наявність у суб'єкта корупції владних повноважень [7, с. 129].

На нашу думку, незважаючи на вагомість різноманітних факторів, які сприяють поширенню корупції в органах місцевого самоврядування, основний вплив здебільшого відводиться правовим аспектам. Недосконале законодавство часто створює простір для уникнення відповідальності та створює перешкоди на шляху виявлення та покарання корупційних дій. Недостатня чіткість, непослідовність та колізія законодавства засвідчуються як один із ключових чинників, що забезпечують безкарність та стимулюють подальше поширення корупційних практик. Тому вирішення проблеми корупції в органах місцевого самоврядування неминуче пов'язане з удосконаленням та посиленням правового регулювання, яке має бути консистентним, ефективним і рішучим у впровадженні.

Досягнення прогресу у боротьбі з корупцією в органах місцевого самоврядування потребує системного підходу до удосконалення правового регулювання. Перш за все, необхідно здійснити аналіз і виявлення прогалин у законодавстві, які можуть сприяти корупційним практикам. Після цього необхідно прийняти заходи щодо уточнення та удосконалення законів та нормативно-правових актів, що стосуються діяльності місцевих органів влади.

Крім того, важливо забезпечити ефективний механізм виконання та контролю за дотриманням законодавства. Це може включати в себе зміцнення ролі судової системи, яка має відповідати за розгляд корупційних справ та накладання відповідних покарань на порушників. Крім того, необхідно забезпечити ефективний механізм нагляду за виконанням законів з боку громадських організацій та незалежних експертів.

Для того щоб правове регулювання було ефективним, важливо забезпечити його консистентність та стабільність. Це означає, що закони та нормативно-правові акти повинні бути відповідним чином оновлені та адаптовані до змін у суспільстві та вимог часу. Варто наголосити, що важливо забезпечити доступність та зрозумілість законодавства для всіх громадян та учасників процесів місцевого самоврядування.

Таким чином, посилення правового регулювання в органах місцевого самоврядування є ключовим напрямом у боротьбі з корупцією. Це вимагає системних зусиль з боку держави, судової системи, громадськості та інших зацікавлених сторін з метою створення сприятливого правового середовища, яке запобігає корупційним практикам та забезпечує відповідальність за їх вчинення.

Крім удосконалення правового регулювання, важливо звернути увагу на його реалізацію та виконання на практиці. Для цього необхідно забезпечити ефективну систему моніторингу та контролю за виконанням законодавства в органах місцевого самоврядування. Це може включати в себе створення незалежних контрольних органів, які будуть відповідальні за перевірку дотримання правил та норм законодавства, а також розробку механізмів звітності та відповідальності перед громадськістю.

Роль антикорупційних органів та міжнародних партнерів у боротьбі з корупцією в органах місцевого самоврядування важливу роль відіграють антикорупційні органи та міжнародні партнери. Наприклад, Національне агентство з питань запобігання корупції (НАЗК) в Україні здійснює контроль за фінансовою діяльністю посадових осіб, включаючи представників органів місцевого самоврядування. Міжнародні організації та програми, такі як Європейська комісія, Міжнародний валютний фонд (МВФ) та Всесвітній банк, надають фінансову та технічну підтримку у впровадженні антикорупційних заходів на місцевому рівні.

Крім того, важливо забезпечити доступність та прозорість інформації про діяльність місцевих органів влади. Це може бути здійснено шляхом впровадження систем електронного управління та звітності, які забезпечать швидкий та легкий доступ до необхідної інформації для громадян та інших зацікавлених сторін. Такий підхід також сприятиме підвищенню відкритості та відповідальності органів місцевого самоврядування перед суспільством.

Важливість електронного управління полягає в тому, що воно може значно підвищити прозорість та відкритість у діяльності органів місцевого самоврядування, включаючи впровадження

електронних систем звітності та моніторингу. Такі системи дозволяють громадськості та іншим зацікавленим сторонам стежити за витратами коштів та прийняттям рішень, що сприяє виявленню та запобіганню корупційних практик.

Нарешті, важливо звернути увагу на освіту та підвищення свідомості громадян щодо проблеми корупції та її наслідків. Включення антикорупційної тематики у навчальні програми, проведення освітніх заходів та кампаній у місцевих спільнотах сприятиме формуванню зневаги до корупції та підвищенню рівня відповідальності кожного громадянина за боротьбу з цим явищем.

Участь громадськості полягає у необхідності активного її залучення до діяльності органів місцевого самоврядування та боротьби з корупцією. Громадські організації, активісти та журналісти можуть виступати як важливі сторони, які відстежують діяльність органів влади та сприяють виявленню корупційних фактів. Забезпечення доступу громадськості до інформації про діяльність органів місцевого самоврядування є ключовим аспектом забезпечення прозорості та відкритості у владних процесах.

Висновки. Отже, аналізуючи політико-правові та соціальні передумови корупції в органах місцевого самоврядування, можна зробити важливі висновки. Недосконале законодавство, низький рівень правової культури та недостатня прозорість у владних процесах створюють сприятливе середовище для виникнення та поширення корупційних практик. Політичні впливи, нестабільність у владних структурах та відсутність ефективних механізмів контролю також відіграють важливу роль у цьому процесі.

Для боротьби з корупцією в органах місцевого самоврядування необхідно системне удосконалення правового регулювання, підвищення прозорості та відкритості у діяльності владних структур, а також активна участь громадськості у контролі за дотриманням законів. Тільки шляхом спільних зусиль держави, суспільства та правоохоронних органів можна досягти значного зменшення рівня корупції та покращити якість демократичного управління на місцевому рівні.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ:

1. Щур Н.О. Бідність і корупція – загрозливий виклики сучасності. *Інновації в державному управлінні: системна інтеграція освіти, науки, практики: матеріали наук.-практ. конф. за міжнар. участю*, м. Київ, 27 трав. 2011 р. Київ, 2011. С. 310–312.
2. Михненко А.М. Запобігання та протидія корупції: *навч. посіб.* Київ: ДННУ “Академія фінансового управління”, 2013. 14 с.
3. Михальченко М., Михальченко О., Невмерижицький Є. Корупція в Україні: політико-філософський аналіз: *монографія*. Київ: ІПіЕНД імені І.Ф. Кураса НАН України, 2010. 615 с.
4. Марич Є.В., Марчук Р.П. Боротьба з корупцією (бібліотека державного службовця): *навч. посіб.* Київ: КМЦППК, 2012. 64 с.
5. Шевченко О.В. Проблемні аспекти боротьби з корупцією в правоохоронних органах України. *Вісник Вищої ради юстиції*. 2011. № 2(6). – С. 126–134. URL: http://www.vru.gov.ua/content/article/visnik_06_12.pdf.
6. Трепак В.М. Ідентифікуючі ознаки корупції: визначення й характеристика. *Науковий вісник Ужгородського національного університету. Серія Право*. 2015. Випуск 35. Частина II. Том 3. С. 109-110.
7. Марич Є.В. Боротьба з корупцією (Бібліотека державного службовця): *посібник*. К.: КМЦППК, 2012. 64 с.